

Johan en Ed

05.09 -21.10.2015

Ed is voor mij heel belangrijk geweest in mijn leven. Die enorme gedrevenheid, die levensdrift die hij tot zijn dood heeft gehouden, dat is toch iets heel bijzonders geweest en uiteindelijk is dat ook de sleutel tot alles wat hij heeft gedaan.
- Johan van der Keuken ¹

In de Ed van der Elsen Archives, presenteert Annet Gelink Gallery met trots *Johan en Ed* samengesteld door Willem van Zoetendaal. In deze tentoonstelling verkent Van Zoetendaal de fotografie van Johan van der Keuken en Ed van der Elsen middels een selectie zwart-wit foto's uit de jaren 1950 en 1960. Van Zoetendaal neemt de interactie tussen de fotograaf en zijn onderwerp als uitgangspunt voor de tentoonstelling.

Van Zoetendaal werkt al jaren met het oeuvre van Johan van der Keuken (1938- 2001) en heeft verschillende boeken over de beroemde fotograaf gepubliceerd. Bovendien is hij samen met Noshka van der Lely de vertegenwoordiger van het Johan van der Keuken Archief. Voor onze huidige tentoonstelling selecteerde Van Zoetendaal werken van vóór 1965 van de twee tijdgenoten.

De getoonde foto's van Van der Elsen (1925-1991) zijn, op één enkele na, nooit door Van der Elsen gepubliceerd. De foto's zijn in Parijs en Amsterdam genomen tijdens de vroege periode van carrière en laten dezelfde nieuwsgierigheid en liefde voor zijn tijdgenoten zien als de rest van zijn oeuvre. Van der Elsen portretteert vaak grote vriendengroepen, daklozen met al hun bezittingen en zwervers die op straat slapen. Wat de getoonde foto's anders maakt is dat ze uitzonderlijke scènes verbeelden, zoals de portretten van beroemde vrouwen en dieren. De manier waarop hij deze figuren fotografeert laat empathie voor al zijn modellen zien.

Deze intimiteit is ook te zien in de geselecteerde foto's van Van der Keuken van vóór 1965 die Parijs, Amsterdam, Sommières en Sardinië tonen. De foto's laten een jeugdige verlegenheid zien, die veel te maken heeft met de jonge leeftijd van de fotograaf op dat moment. Van der Keuken houdt afstand van de mensen die hij fotografeert. Hij is een aanschouwer van de wereld en haar bewoners die gefascineerd is door de tijdelijke aard van het leven.

Beide kunstenaars verbeelden hun 'liefde' voor de buitenstaander in hun beelden. Hun waarneming van de wereld om hen heen is niet alleen een zintuiglijke waarneming, maar een veel diepere filosofische, emotionele of soms politieke verbondenheid met anderen. De getoonde foto's zijn vol emotie en drama en ze zitten vol levenslust. Ze demonstreren de ultieme link tussen fotograaf en de wereld. In hun portretten zochten ze altijd direct contact met hun modellen. Dat contact is essentieel: empathie is een belangrijk element in het werk van beide kunstenaars. In het geval van Van der Elsen het komt door zijn foto's, terwijl Van der Keuken vertaalt zijn empathie voor zijn modellen duidelijker door zijn films, waarin hij praat, interviews en langzaam inzoomt op een persoon en zijn of haar gezichtsuitdrukkingen.

De gedeelde professionele belangen van deze twee beroemde Nederlandse fotografen kunnen deels getraceerd zijn terug naar hun vriendschap en de tijd samen doorgebracht in Amsterdam. Van der Keuken sprak over Van der Elsen als zijn grootste vroege inspiratie en mentor. Van der Elsen's benadering van het leven en werk fascineerde hem als jonge kunstenaar en tiener.

Het hoogtepunt van de tentoonstelling zijn de twee foto's naast elkaar geplaatst, een laat Van der Elsen zien en de ander Van der Keuken met zijn vrienden. De twee fotografen namen deze foto's van elkaar in dezelfde kamer in Amsterdam, in 1955 vlak voor dat hun werk beroemd en alom erkent werd.

Willem van Zoetendaal (Den Haag, 1950) is grafischontwerper, die fotoboeken produceert sinds begin jaren 1990. In 1994 begon hij met de publiceren van zijn eigen boeken, eerst onder de naam Basalt en vervolgens onder de naam Van Zoetendaal Publishers. Daarnaast is Van Zoetendaal ook curator van fotografie tentoonstellingen geweest in Nederland, Frankrijk, Japan en Korea. Sinds 2000 hij is actief als galeriehouder voor hedendaagse fotografie.

Johan van der Keuken (1938-2001) was een Nederlandse documentairmaker, schrijver en fotograaf. In een carrière van 42 jaar Van der Keuken produceerde 55 documentaires, waarvan zes acht prijzen hebben gewonnen. Hij schreef ook negen boeken over fotografie en film. Hij heeft zeven prijzen voor zijn levenswerk ontvangen en nog een voor zijn fotografie.

¹ Citaat van Johan van der Keuken uit zijn tekst "Between Photo and Film" een bijdrage van Van der Keuken aan *Long Live me! Ed van der Elsen Photo & Film*, 1996, p. 61.